

נראדה אור

פרשת שלח תשפ"ג

גליין קעה שנה ד

באור רבוה"ק מלעכוויטש קוידענע

{ שניני אור }

יום שלא עשו בו טובה ליהודי אינו יום, כך מטיין משמיה דמון הלעכוויטשער וכך נהגו למעשה חסידי קמאי שלא יעבור עליהם יום מבלי להיטיב ליהודי אחר. מהי אכן החשיבות הגדולה בעניין – ביאר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בליל שבת שעברה כי אמרו חז"ל על הפסוק ובו תדבק, וכי אפשר לידבק בשכינה אלא הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא חנון אף אתה חנון. הבורא יתברך ברא את העולם מתוך רצון להיטיב לברואיו בתכלית הטוב, והאופן לדבוק בו יתברך היא על ידי הליכה בדרך ההטבה.

ומאין לנו הטוב אותו ניטיב לאחרים – מהקב"ה. הוי אומר שכל טובה שמושפעת עלינו מאיתו יתברך הזדמנות היא עבורנו להשתמש בה להיטיב לזולת ולדבוק בכך בבורא המטיב. ונחדד עוד – תכלית הטוב הנשפע עלינו הוא כדי להיטיב עמו לאחרים ולקבל בכך את שלמות הטוב, כאשר על ידי ההטבה נזכה לדבקות נצחית בהשם יתברך מקור הטוב.

זכורני בימי בחרותי הבחין פעם אדמו"ר שליט"א בחתן המחלק סיגריות לרגל אירוסיו, הביע אדמו"ר שליט"א מורת רוח על שמחלק הוא סיגריות במקום לחלק סוכריות. הוסיף ואמר: הטעם שמחלק החתן סוכריות כי כאשר משפיע הקב"ה חסד ליהודי התכלית בכך שישפיע מהחסד לאחרים.

בדרך זו ביאר אדמו"ר שליט"א בליל שבת מה שאמר משה רבינו ליתרו שיכנס איתם לארץ ישראל לכה אתנו והיטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל.

כי כאשר אמר הקב"ה להיטיב עם ישראל בהכנסתם לארץ טובה, רצה משה להיטיב לאחרים עם טובה זו, אך הכיצד יוכל להיטיב כך ליהודי אחר כאשר הקב"ה כבר דיבר להיטיב זאת לכל ישראל. מצא משה רבינו עצה ודבר על לב יתרו להצטרף אליהם בכניסתם לארץ – לכה אתנו והיטבנו לך, ואף ביאר לו – כי ה' דבר טוב על ישראל ועל ידי שאיטיב לך בטובה זו אזכה להדבק בהשם יתברך המשפיע זאת.

בדברים אלו נקבל מבט חדש על מנהג ישראל שבעת שמחה קוראים לקרובים וידידים להיטיב לבם במאכל ומשתה, בעריכת שלום זכר בהולדת בן בקידוש בהולדת בת ובשאר סעודות הנהוגות בזמני שמחה. כי על כן חפץ היהודי שנשפע עליו טוב משמים להשפיע מהטוב לאחרים, ובכך לדבוק בהשם יתברך המשפיע עליו טובו וחסדו.

משכך פשיטא מדוע יום שלא עושים בו טובה ליהודי אינו יום – מבאר אדמו"ר שליט"א, כי הבורא יתברך מחדש בטובו בכל יום – משפיע כל יום מחדש טוב וחסד לעולם בכדי שנעניק מהטוב לאחרים, ובכך נממש את תכלית היום ותכלית הבריאה כולה להוסיף דבקות בבורא הטוב ומטיב לכל.

{ דברות קודש }

משה רבינו ע"ה משפיע דעת בישראל בכל הדורות

כאשר אמרו 'כי חזק הוא ממנו', ואמרו חז"ל (ערכין טו.) כביכול כלפי מעלה אמרו אפילו בעה"ב אין יכול להוציא כליו משם. כי אף שראו כל הניסים שעשה הקב"ה והאמינו שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים, היתה טענתם שכל אשר יכולים עתה להידבק בו יתברך אינו אלא על ידי שמנהיגם שלא בדרך הטבע, אבל כאשר תהא הנהגתם בארץ ישראל בטבע העולם לא יהא ביכולתם להידבק בו יתברך בכל המציאות הגשמית.

זהו מה שפרש"י באותה שעה כשרים היו, אף שאח"כ כתב שהיתה הליכתם בעצה רעה. כי באמת כבר בלכתם היתה דעתם למנוע מישראל להיכנס לארץ, אמנם כיון שהיה זה מתוך יראתם שלא יבוא היפך כבודו יתברך כאשר ישקעו בני ישראל במציאות הגשמית, אף שהיתה זאת עצה רעה כי הוא נגד רצונו יתברך שייך לומר עליהם כשרים היו.

משה רבינו ע"ה משפיע בישראל כח לקשר הגשמיות להשם יתברך

מטעם זה אמר הקב"ה למשה 'שלח לך' ופירש"י לדעתך, כי באמת סכנה יש בכניסה לארץ ישראל שלא ימשכו אחר עיני הגשמיות, אמנם העצה לכך שמשח רבינו שהוא שורש הדעת ישפיע דעת בבני ישראל.

ענין הדעת שכאשר מתבונן ומחכים בגדלות הבורא כמאמר הכתוב (ישעיהו מ, כ) 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה', תלוה אותו הכרתו והשגתו בכל עת אף בעת שכבר אינו עוסק בהתבוננות. וכאשר מרגיש בנפשו חיות וקרבת אלקים בתורה בתפלה ובקיום מצוה, יקשר חיות זו בצאתו לעסוק בכל עניני עולם הטבע, ויגלה כבודו יתברך אף בגשמיות העוה"ז. כדאיתא (ויקרא א, ו) דעה קנית מה חסרת, שכאשר זוכה לדעת אינו חסר כלום בהיותו עומד בדבקות בהשם יתברך בכל מצב. לכך אמר הקב"ה למשה 'שלח לך' - לדעתך, כי רק על ידי שישפיע בהם המשך בעמוד הבא <<<

וידבר ה' אל משה לאמר, שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען וגו' (ג, א-ב) ברש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר.

יש לבאר שלכאורה יש לחלק בפשטות בין דיבור על אדם לדיבור על מקום דומם.

אח"כ (פסוק א) כתוב 'וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' כולם אנשים וגו', פירש"י כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות ואותה שעה כשרים היו. ובספ"ק הקשו שלכאורה הוא סתירה להא דכתב רש"י לקמן (פסוק ו) עה"פ 'וילכו ויבואו וגו', להקיש הליכתן לביאתן מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה.

יראת המרגלים שלא ישקעו ישראל בגשמיות

יש לבאר וכעין זה בספ"ק כי עם בני ישראל בהיותם במדבר היתה כל הנהגתם למעלה מדרך הטבע, אכלו לחם מן השמים הכה בצור וזיבבו מים והיו מוקפים בענני כבוד, ועל ידי שהיה גילוי כבודו יתברך עליהם בתמידיות הכירו מציאותו יתברך בכל דבר וענין. אמנם המרגלים ידעו שהנהגה זו אינה אלא בהיותם במדבר כי המן היה בזכות משה רבינו ענני הכבוד בזכות אהרן והבאר בזכות מרים, וכיון שהיו אלדד ומידד מתנבאים במחנה משה מת והושע מכניס, אם כן בכניסתם לארץ ישראל תהא הנהגתם באופן גשמי בדרך הטבע.

לכך לא רצו המרגלים שיכנסו ישראל לארץ, כי נתייראו שיבואו על ידי זה היפך כבודו יתברך. כאשר בהיות ישראל במדבר היו דבקים תמיד ביצורם והכירו מציאותו יתברך בכל עניניהם, על ידי שהיתה הנהגתם שלא בדרך הטבע. אבל כאשר יכנסו לארץ ותהא הנהגתם בדרך הטבע ישכחו ח"ו מהבורא יתברך, וכאשר יעסקו בכל עניני העולם שאין נראה בהם כבודו יתברך בגילוי, לא יכירו בהם מציאותו יתברך וישקעו ח"ו במציאות הגשמית.

סמיכות פרשת ציצית לפרשת מקושש

אמרו חז"ל (שבת צז.) מקושש זה צלפחד, ובקדמונים (עי' ספר הגלגלים למהרח"ו פ"ה) איתא שתיקונו על חילול השבת היה שנתגלגל באותו חסיד שלא רצה לגדור הפירצה בשדהו מחמת שהרהר מזה בשבת והיה שכרו שגדל באותה פירצה עץ צלף (שבת קנז), והוא רמז צלפחד אותיות צלף חד.

לפי זה יש לבאר הטעם שנסמכה פרשת ציצית לפרשת מקושש, כי בפרשת ציצית נאמר (טו, מ) 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי, ואיתא בסודרים לכיון בזה לקיים מצות זכירת שבת ששקולה כנגד כל המצות. ומורה הכותב 'למען תזכרו' שתהא שמירת השבת אף במחשבה, ובדבר זה היה תיקון צלפחד הוא המקושש כנ"ל.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שלח תשפ"ג, בדרך

דעת יוכלו לדעה את ה' אף בהיותם תחת הנהגת הטבע בארץ ישראל. אמנם המרגלים לא האמינו שיכולו ישראל להחזיק בדבקותם בהשם יתברך בארץ ישראל, לכך בשבובם מתור את הארץ אמרו **אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגו'**, שכאשר תהא הנהגתם בארץ תחת הטבע, לא יהא באפשרותם להתגבר על גודל הכח החומרי ולגלות כבודו יתברך.

'ויהא כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', שאף שמצד הנהגה בארץ ישראל יקשה עלינו להתקשר להשם יתברך, **בכח מרע"ה יכול נוכל לה**. כי אף שמרע"ה מת נמשך ממנו כח הדעת לכל הדורות, כדאיאת בזוה"ק (תק"ז תקון ס"ט ק"ב) אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא וכן הוא לשון הגמרא (סוכה ל"ט) משה שפיר קאמרת, וברש"י גדול הדור. וכדאיאת **בתפארת שלמה** (פרשת תרומה ד"ה א" ונתת אל הארון) עה"פ (ג' לב) 'ויהי בנסוע הארון ויאמר משה, שבכל עת שמתעורר לב איש יהודי להשם יתברך הוא מכח משה רבינו ע"ה.

בכח משה רבינו ע"ה, להשפיע דעת בבני ישראל אף אחר הסתלקותו.

הלילה הזה הוא כ' סיון ומהרה"ק **מאפטא** איתא (אהוב ישראל לקוטים חדשים פר' מטות) רמז בפסוק (שמות י"ז טו) 'כי יד על כס י-ה', 'כס' נוטריקון כ' סיון. י-ה' נוטריקון יום הכיפורים, כי יום זה הוא התחלה ליוהכ"פ. וכן יום זה הוא **מאה ימים קודם ר"ה**, וצדיקים רמזוהו בכתוב (דברים י"ב) 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה', וכדרשת חז"ל (מנחות מג: וברש"י ד"ה מה) אל תקרי מה אלא מאה.

בימים אלו יש נסיונות בענין זה שמתגברים תאוות העולם, ונצרך האדם לשמירה מיוחדת **לבל יסורו עיניו ולבם אחריהם**, ובכח הדעת יוכל להתגבר ולא להימשך אחריהם.

יעזור השם יתברך שנזכה לעשות כל מעשינו לכבודו יתברך לעשות נחת רוח לפניו, ונזכה לכל ההשפעות הטובות בגשמיות וברוחניות ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

שלח תשע"ט, רעוא דרעיון

זהו שפירש"י 'ויאמר עלה נעלה', אפילו בשמים והוא [משה] אומר עשו סולמות ועלו שם נצליח בכל דבריו, כי עלי ידי שיקשרו עצמם בכח משה רבינו ע"ה שעומד לנצח. **יצליחו לגלות כבודו יתברך אפילו במקומות מגושמים מאד**, שנראה שמן הנמנע לגלותו בתוכם.

בכל יהודי נשפע דעת מכח מרע"ה

דעת זו קיימת בכל הדורות בכל איש ישראל, שבבואו לעסוק בענינים גשמיים יכול לקשר עצמו לאור שהאיר בנפשו בעסקו בתורה ומצוות ולהרגשת אהבתו יתברך שנתעורר בלבו בעת עמדו בתפלה, ולא להימשך אחר אהבת הגוף החומרי. **וביותר יש כח זה בארץ ישראל**, כאמרם ז"ל (ב"ב קנח:) אוירא דארץ ישראל מחכים, שאויר ארץ ישראל יש בו כח להאיר אור החכמה אף בעסקו בעניני הארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

בזה יבואר הטענה שהיתה על המרגלים על שלא לקחו מוסר מאשר לקתה מרים, כי בדיבורה של מרים היה חסרון בהכרת גודל ערכו של מרע"ה, כדכתיב (ב' ז) 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא וגו' ומדוע לא יראתם לדבר עבדי במשה! וכן המרגלים נגמו בזה שהיה להם **האמין**

מאורי אור
פרשת שלח באור רבותינו

הזהרו בגחלתן
מוודי הצדיקים - שוכחי השי"ת

הרה"ק מווילעדניק נסע אל הרה"ק **מבארדיטשוב**, פעם אמר הרה"ק מבארדיטשוב דרשה בדרך לפול והרה"ק מווילעדניק הקשה על דבריו, מאז הרגיש פגם בהתקשרות אליו, ונסע אל מרן הס"ק **מלעכוויטש ז"ע**. כאשר הגיע ללעכוויטש ראה את עבודתו הקדושה של מרן הס"ק ז"ע והרהר בדעתו איזו עבודה גדולה יותר האם של הרב מבארדיטשוב או של הלעכוויטשער.

פנה אליו מרן הס"ק ואמר לו: בתוה"ק נאמר בפרשת שלח (ג' לב) 'אנשי מדות', ואח"כ (טו, טז) כתוב 'אנשי שם'. ולהורות בא שאנשים המודדים את הצדיקים מי גדול יותר - 'אנשי מדות', 'אנשי שם' - שוכחים מהשי"ת - מלשון 'כי שנני אלקים' (בראשית מא, נא).

מוודי הצדיקים יאבדו הונם ח"ו

עוד אמרתי, כמו שאמרו רז"ל (עירובין סד.) 'ורועה זונות יאבד הון' (משלי כט, ט) כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה. כן המדבר מחכמי ישראל או מצדיקי ישראל ואומר זה נאה וזה אינו נאה הוא חסרון לפרנסה ח"ו. וצריך לאהוב את כל החכמים והצדיקים, ויתברך בברכות.

מרן הגה"ק מוהר"ש מבארדיטש ז"ע (שם אתרן את יא)

לא להעריך בכלל בין צדיקים

שלמות מדותיו הטובות [- של מרן אדמו"ר האמצעי ז"ע] לא אוכל אספריה, ובפרט מדת הסבלנות ומדת הבטחון ומעוט הדברים. כי לא שמענו כלל ממנו לדבר תועה ח"ו, כמצוי רח"ל בזמנים הללו שנעשו עדרים עדרים של אמת וכל אחת מטלת דופי בחבירתה, וממנו לא שמענו כלל כדברים הללו וכיוצא בהם, ולא היה מבטל שום צדיק וגדול מישראל ולא היה מעריך אותם כלל, כי לא היה מדבר כלל מדברים האלו.

דברי שלום (הקדמה)

והשקיע אותו במסחר, ואחר זמן מה נאבד כל הכסף באותו מסחר. למחרת בא לביהמ"ד כאילו לא אירע מאומה, שאלוהו חבריו כיצד מסוגל להתנהג כך.

אמר להם הנה חותני לקחני לחתן כיון שאמרו עלי שהנני עילוי, ומהו עילוי שלומד בשעה אחת מה שאחרים לומדים בכמה שעות. כך אם מפסיד אדם סכום כסף גדול אף שמאד מצטער, אבל אחר זמן ארוך שוכח ומסיח דעתו מכך, אמנם אני עילוי ובזמן מועט הנני שוכח מה שאחרים שוכחים בזמן ארוך...

יוסף הצדיק שכח מיד מכל צער וטירדה

בדרך זו היתה עבודת יוסף הצדיק ששכח מיד מכל צער וטירדה שהיו לו, ולא נתן לבו אלא לתפקידו כעת בעבודת הבורא. כדאיאת באוה"ח הק' (בראשית מה, ד) עה"פ 'אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה', שכונת הדברים שאף בשעת המכירה ממש לא כתתה עין האחוה. ואף כי ודאי זו דרגה נשגבה מאד, יש לבאר בפשטות שבכח השכחה לא היתה בלבו טינא עליהם מיד שמכרוהו, כי מה לו לשרוף ימים ושנים בכאב לב על מה שכבר היה, הלא טוב להשקיע ראשו ולבו בתפקידו עתה ולשכוח מכל אשר היה.

לכונה זו קרא שם בנו מנשה 'כי שנני אלקים את כל עמלי', שנתן שבח והודיה להשם יתברך שברא כח השכחה, שיכול לשכוח מכל אשר נעשה עמו ולתת כל דעתו בעבודת קונו.

זהו רמז הכתוב 'למטה יוסף למטה מנשה', שיוסף קרא שם בנו מנשה כדי לשכוח מטרדות עוה"ז ולעסוק בעבודת הבורא. אמנם האדם משתמש בכח השכחה לשכוח מה חובתו בעולמו, כדרך שפירשו צדיקים (עי' מים רבים בשם הרה"ק ר"ז מזבאריץ) הכתוב (דברים לב, יח) 'צור ילדך תשי', 'תשי' מלשון שכחה שנתן הקב"ה כח השכחה כדי לשכוח מעניני עוה"ז, 'ותשכח א-ל מחוללך' שמשתמש בזה לשכוח מהשם יתברך ח"ו. וכיון ששוכח תפקידו - 'גדי בן סוסי', הרי הוא כסוס ששוכח תפקידו ובוה מאבד כל מעלתו, כי כל מעלת הגוף רק בהיותו משמש לנשמה.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שלח תשפ"ב, קידושא רבה

אל תהיו כסוס כפרד אין הבין

למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי (ג', יא).

איתא מהרה"ק ר"מ מפרמישלאן ז"ע, 'למטה' - שולחים את האדם למטה לעוה"ז 'וסף' - כדי שיוסיף בתורה ועבודת ה', אמנם - 'למטה' - כשירוד למטה 'מנשה' - שוכח תפקידו והולך אחר תאוותיו. וממשיך הכתוב 'גדי' - הגד בן אדם ואמור 'בן סוסי' - פארשטייטטו נישט אז דו ביסט א פערד?.... וכי אינך מבין שבאופן זה הנך כסוס...

האדם השוכח תפקידו נדמה לסוס

יש לבאר הטעם שהמשילו את השוכח תפקידו לסוס דייקא, כי הסוס הוא בעל חי טוב מאד לשמש את האדם לרכיבה ולנשיאת משאות, אמנם כל מעלתו כאשר מכיר מקומו ונשמע לבעליו, שכשמצווהו ללכת הולך וכשמצווהו לעצור עוצר, ואז בעליו שומר עליו ודואג לכל צרכיו. אבל אם נעשה בעל הבית על עצמו והולך מתי שחפץ ולהיכן שחפץ, אין ברירה לבעליו אלא לנעול אותו באורווה וכבר אינו דואג כל כך לצרכיו.

כן הוא גוף היהודי ששוכח בו נשמה קדושה חלק א-לוה ממעל, ותפקיד הגוף לשמש את הנשמה שתוכל לעשות תפקידה בעסק התורה והמצוות ולגרום נחת רוח למעלה, וכאשר ממלא תפקידו כראוי נשמר על ידי זה מכל רע וזוכה על ידי הנשמה לבוא לשלמותו ולהידבק ביוצרו. אבל אם נשכח ממנו תפקידו ונעשה בעל הבית על עצמו ללכת אחר רצונותיו ותאוותיו, כבר אין בו תועלת אמיתית ואינו נשמר על ידי הנשמה. בזה נדמה לסוס שבעת שממלא תפקידו כל עניניו כראוי, ואם לאו נפסדת כל תועלתו וכבר אין מספקים לו צרכיו.

כח השכחה - כדי לשכוח מעניני עוה"ז

בדרך זו יש עוד לבאר הכתוב כי יוסף הצדיק קרא לבנו מנשה - 'כי שנני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי' (בראשית מא, נא), היינו הבורא יתברך ברא בעולם כח השכחה, כדי שישכח האדם מטרדות עוה"ז. כעובדא דהוי באחד מגדולי ישראל שבנישואיו קיבל בנדונייתו סכום כסף גדול

אור חוזר

איפור אונאה ושמירת הברית

בגליון פר' קדושים הובא ליקוט נפלא מתורת רבוה"ק בשייכות איסור הונאה לשמירת הברית.

והנה השבוע הזדמן לי לנסוע באוטובוס בעיר מגורי, ושמעתי שיחה בין כמה 'בני תורה' שאינם נמנים על עדת החסידים, ושיגם ושיחם היה אודות בקיאות מנהיגיהם בספרי הקבלה - אף שעיקר משאם ומתנם בלימוד הנגלה, והביאו כמה דוגמאות לענין.

אמרתי להם אף אני כי מעשה נפלא מסופר על הגרא"ל שטיינמן זצ"ל על פרופסור מלומד אחד מעולי רוסיה אשר ארגוני הקירוב דברו על לבו לקרבו ליהדות. אותו פרופסור הסכים לקבוע שיעור בגמרא אך לא הסכים בשום אופן למול ערלתו, כך המש"ך הדבר לאורך זמן. אחד הרבנים אשר למד עמו נכנס בהזדמנות אל הרב שטיינמן וסיפר לו אודות כך, ונפשו בשאלתו האם להמשיך ללמוד עמו על אף שהוא ערל. ענה הרב שטיינמן שילמד עמו פרק הזהב בבא מציעא, אותו רב לא הבין טעם הדבר. אך פקודת הרב שמרה רוחו, ועברו ללמוד פרק הזהב. הפרופסור מאוד נהנה מהלימוד ותחושת סיפוק מלאה נפשו.

כאשר הגיעו לסוגית 'תגרי לוד' החמורה - העוסקת בחשבונות דיני אונאה, לפתע כמו נסתם מוחו של אותו מלומד ודברי הגמרא לא נקלטו אצלו, למרות שבעבר כבר למד וגם הבין סוגיות די מסובכות ומורכבות. המלומד היה מאוד מתוסכל ושובר מזה ושאל את החברות האם יודע פשר דבר, נענה החברות איני יודע אך עברנו ללמוד פרק זה בהוראת רב חשוב מבני ברק.

החליטו לנסוע בצוותא אל הרב שטיינמן ולשמוע מוצא פיו. כאשר הגיעו פתח המלומד והביע את צערו על שאינו מצליח לירד לעומקה של סוגיית תגרי לוד, שאלו הרב שטיינמן האם הוא נימול, ונענה שלא, אמר לו הרב סוגיא חמורה זו אינו יכול להבין רק מי שהוא מהול. המלומד בתשוקתו הרבה להבנת הסוגיא ולרוב תדהמתו מהתשובה המפתיעה הסכים לערוך ברית מילה. לאחר הברית התיישבו ללמוד שוב את הסוגיא והנה אורו עיניו וזכה להבין ולהשכיל וליירד אל תוך עומקי שיתי הסוגיא.

עד כאן דבר המעשה.

אמרתי לבני תורה' אלו, את שהובא בגליון הנ"ל על השייכות הפנימית בין מצות האונאה למדת היסוד, הרי שהגרא"ל ידע גם ידע בתורת הח"ן...

ברכה מרובה

משה פרידמן

מודיעין עילית

טהרת המח והעינים

לא לשקוע בהרהורי עבירה ח"ו

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (סו, לט).

כי אמרו רז"ל (ב"ב קסד): כי הרהור עבירה אין אדם ניצול ממנו בכל יום. על כן אמרה תורה 'ולא תתורו' כלומר איר זאלט ניט נאך קוקין. 'אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם', פירוש בעת אשר אתם זונים אחריהם, בעת איר טוט זיך אקער נאך זיא, כי מזה אינו ניצול בכל יום. זאלט איר ניט נאך קוקין ולא תעמיקו בזה כלל, רק תיכף יסיע עצמו לדברי תורה.

דברי שלום

מזרא מאיסור הפתכלות

הרה"ק מסאווראן לא ראה אשה מימיו. פעם אחת באתה אשה לחדרו, וכשראה אותה נכנסת לחדרו התחיל לברוח לחדר אחר, וברח חדר לפניו מחדר וגם סגר הדלת בעדו, וכל כך נבהל לברוח עד שהכה את ראשו בכותל עד שזב דמו, ואחר כך בחדר הפנימי הטמין את עצמו תחת המצע שעל המטה.

שאלו אותו מפני מה אתם יראים מן הרהור אשה יותר מכל בן אדם, השיב בזה הלשון: דעו נאמנה שאין אני מתיירא מהרהור בשום אופן, רק אני מתיירא מדברי חכמינו ז"ל שאסרו מלהסתכל באשה.

עשר עטרות

אדם חי הוא השומר את עיניו

אדם חי הוא אדם ששומר את אבריו בקדושה ואזי מרגיש חיות רוחנית בתורה ועבודת ה', אבל אם אדם הולך ברחוב - כפי שהרחוב נראה היום רח"ל כשעיניו למעלה ומביט לימין ולשמאל, באותו רגע מסלק מעצמו חיותו הרוחנית והרי הוא ממש כמת. הוא יכול להמשיך ולהתהלך כרגיל ולבא לביהכ"ס ואפילו ניתן לצרפו למנין, אבל הוא כבר לא בגדר חי. אמנם כל עוד נשמתו בו הוא יכול לחזור בתשובה, אבל הוא כבר במצב שצריך לעשות פעולות כדי לחזור להיות חי.

בחור אמר לי פעם: אני רוצה להיות בחור טוב אבל איני רוצה להיות 'חאניאק'. איני יודע מה כונתו כי אין לי הגדרה מדויקת מהו 'חאניאק', ואולי 'חאניאק' הוא אדם ששורף ידיו להשם יתברך או שעושה בכל לילה גלגול שלג. אבל בחור השומר את עיניו ברחוב בכל כחו אינו 'חאניאק', אלא יהודי פשוט שידוע שאם הולך ברחוב מבלי לשמור את עיניו הוא מאבד את חייו.

הנני מלא פחד שלא אכשל

בהקדמת ספר לב אליהו מהצדיק רבי אליהו לאפיאן זצ"ל מסופר שפעם שאל אותו בחור האם יכול להשתתף בחתונה שאינה כ"כ לפי גרי הצניעות. שאל אותו ר' אלה אם אין החתונה בצניעות הכיצד הנך סבור להשתתף בה. אמר הבחור שישמור את עיניו בחתונה. אמר לו ר' אלה הנה אני כמעט בן תשעים שנה ובעין אחת כבר איני רואה, ולמרות זאת בכל פעם שהנני יוצא לרחוב אני מלא פחד שלא אכשל ח"ו בראיה שאינה כראוי, והכיצד אתה אינך מפחד ללכת לחתונה כזו...

כאשר בחור יוצא לרחוב עליו לבקש מהשי"ת, רבש"ע, הנני יוצא כעת למקום שיש בו אויב, ואורב, ולסטים, וחיות רעות, מקום שיש בו סכנה שיקרה ח"ו נזק לעיני ויהא 'מעוות לא יוכל לתקון', כי ראייה אחת שלא כראוי פוגמת מאד עד שכבר איננו בגדר חי. לכן הנני מבקש מאיתך שתשמור אותי מכל ענין שח"ו יכול להזיק לקדושתך.

השפע ברוחניות ובגשמיות תלוי בשמירת הקדושה

יוסף הצדיק אמר 'זאת עשו וחיו' (בראשית מב, יח), כי מדת הקדושה של יוסף הצדיק היא שורש חיות האדם. בחור שרוצה להרגיש טעם ותענוג בתורה במצוה ובעבודת ה' צריך לדעת שאדם שעניו ושאר אבריו אינם שמורים וקדושים, אינו יכול להרגיש הרגשות רוחניות. והרי כל אחד רוצה שיהא לו חשק ללמוד בהתמדה ובשמחה ורוצה להרגיש קרבת אלקים, לכן יש לדעת שיש צינור שכאשר הוא שמור מקבלים בו שפע והצינור הוא מדת היסוד.

לא רק השפע ברוחניות תלוי בשמירת הקדושה אלא גם השפע בגשמיות, כדאיתא במשנה (אבות ב, א) דע מה למעלה ממך עין רואה, ופירשו צדיקים דע שכל מה שלמעלה הוא ממך, עין רואה - השגחת הבורא עליך בעיניו כביכול תלויה בכך שהעין שלך תהא שמורה ומקודשת. וכאשר הקב"ה מביט על איש יהודי ממילא נשפעת לו ברכה והצלחה בכל עניניו.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, מתוך שיחה לבני הישיבה בימי הספירה בימי ספירת העומר - שבוע של ספירת יסוד

חזיון והתגברות בחודשי עינים

עתה באים חודשי תמוז אב, ובספר יצירה (ה, ה) איתא שכל חודש הוא כנגד אבר אחד שבאדם וחודשי תמוז אב כנגד עין ימין ועין שמאל. ובאמת בחודשים אלו צריכים להתגברות ביותר בשמירת העינים בקדושה.

זקיני מרן אדמו"ר זי"ע היה חוזר מאמר הצדיקים 'ברית כרתי לעיני מה אתבונן על בתולה' (איוב לא, א), שעל ידי ההתגברות בשמירת עינים בחודשים אלו, זוכים באלול שהוא מזל בתולה לתשובה נעלה יותר.

וכבר פירשנו בדרך זו הכתוב (בראשית לח, כא) 'איה הקדשה הוא בעינים על הדרך', שהעת להתקדש הוא בחודשי עינים הקודמים לחודש אלול שהוא זמן תשובה הנרמז בכתוב (ישעיהו מג, טז) 'הנותן בים דרך' (עי' משנ"ח אלול, א).

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בסיום דב"ק רעוא דרעיון קרה תשפ"ב

האם מועיל ביטול בחוטי ציצית שנטווי שלא לשמם?

עיקרי הספק

פסק השו"ע בציצית (סי' י"א סעי' א) חוטין צריכין שיהיו טוויין לשמן. היינו שאת חוטי הציצית צריך לטוות לשם מצוות ציצית.

נסתפק הגאון רעק"א בהגהותיו לשו"ע האם יכול לבטל חוטין שנטווי שלא לשמה תוך חטים שנטווי לשמה ולתלותן בבגד?

כוונת ספיקתו היא האם יכול אדם לקחת חוט אחד מתוך ארבעה שנטווה שלא לשם ציצית ולערבו בשאר החוטים ויבטלו ברוב החוטים הכשרים וכשם שמצינו שכל האיסורים שבתורה מתבטלים ברובא? ובשו"ת 'עונג יום טוב' (או"ח סי' ד') אף הוא נסתפק בדבר.

ביטול יכול להחיל דין איסור על היתר!?

והנה בעיקר ספיקתם יש לדון טובא. דהלא לכאורה מה שאמרה תורה דאזלי בתר רובא היינו לבטל איסור ומדין אחרי רבים להטות, אך חוט זה של ציצית אין לו דין של ציצית כיוון שלא נטווה לשמה, והיכן מצינו שרוב יכול להמציא 'חלות' כוונה על המיעוט?

רבי עקיבא אייגר גופא מייטי ראייה לכך שביטול ברוב יכול גם להחיל דין היתר ולא רק להסיר איסור מהלכות סוכה, דבסי' תרכ"ו פסק השו"ע שמי שעשה סוכתו תחת האילן וללא ענפי האילן אין הסוכה צלתה מרובה מחמתה, צריך להשפיל ענפי האילן ולערבם תוך הסכך כך שהסכך פסול יתבטל ברוב הסכך כשר ויתבטל ברוב והסוכה כשרה, הרי להדיא דביטול יכול גם להחיל דין כשרות ולא רק להסיר איסור.

ראייה מתוס' בב"מ שביטול מיחל איסור

גדולי האחרונים השוו את דברי התוס' בב"מ (ז' ד"ה קפ"ז) ולהבנת הדברים נביא את עיקרי הדינים. במסכת בכורות (נ"ח): אמרו במשנה 'כיצד מעשרן [מעשר בהמה] כונסן לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יוכלו שנים לצאת באחד ומונה בשבט א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט', והיוצא עשירי סוקרו בסקרא ואומר הרי זה מעשר וכו' קפ"ז אחד מן המנויין לתוכן, הרי אלו פטורין.

בטעם הפטור מבואר בגמ' (שם) דכיוון דנמנית הבהמה והיתה אחד מעשר בהמות הרי כבר נפטרה ממעשר, כי הבהמה נפטרת כבר ברגע שהיא נמנית ויש עוד תשעה בהמות איתה. כגון אם היו ' בהמות והחל למנות ומת א' מהן, אזי אותן שכבר מנה נפטרו כיוון שספירתם היתה כדין. ובגמ' בב"מ (שם) נאמר טעם נוסף - עשירי וודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, והכא, הגם שבטל ברוב מכל מקום דין ספק עדיין נותר עליו.

והקשו התוס': תימה דלבטל ברובא ולחייבו כולהו במעשר. ומייתי שם טעמים מדוע לא הווי דבר

שבמנין ומדוע לא הווי בריה ונותר בקושיא. ומקושיית התוס' נראה לכאורה להדיא דסבירא ליה דאפשר להחיל שם חיוב אף על דבר שאיננו חייב מכח ביטול ברוב, אם כן ניתן אף להחיל שם ציצית על חוטים שאינם טוויים מכח ביטול ברוב. ונפשטו ספיקתם של הרעק"א וה'עונג יום טוב'.

נתערב איסור בהיתר חוזר למציאותו הראשון משא"כ היתר באיסור

אולם בכל האחרונים מוסכם דאי אפשר להחיל שם על ידי ביטול. הגאון מהר"ש ענגיל בתשובותיו (ח"ו סי' ו) מביא בשם הרה"ק מצאנז, דדבר שצריך כוונה בפירוש לשמה לא יועיל הביטול שיהא חשוב כמו לשמה. ואף הרעק"א בעצמו כתב כן בתשובה [נדפס בספר 'שער שמעון' לגיסו ותלמידו של הרעק"א מתוך אגרת תשובה ששלח אליו הרעק"א] וז"ל: ואני מסתפק, היכא דיש נצמחים ונתבטלו ברוב, אפשר לצאת ידי מצוה צריך לאכול שיעור חשוב מכזית, דבכזית יש מקצת מן החמוצים וליכא כזית מצוה, דהביטול סילק רק האיסור אבל לא נדעשה מצוה לצאת בו; הגע עצמך, בחוט צמר שלא נטווה לשם ציצית ונתערב בג' חוטין שנטווי לשמה, וכי נימא דיצא בזה ידי ציצית!?" ע"כ.

בביאור הדברים כתב הגאון ר' יוסף ענגיל בספרו ציונים לתורה (כלל י"ד ד"ה והנה) כי הכח על הרוב הוא רק לסלק שם אבל לא לתת שם, כל דבר שבעולם בעצמותו הוא היתר ואין ההיתר נפרד מעצם הדבר. כגון, בשר הוא דבר המותר בעצם ורק היכא דחידשה תורה איסור על הבשר אסורה היא, על כן אם היתר נפל לאיסור אזי על ידי הרוב מסתלק מעליה שם איסור וחוזרת להיתרה הראשון.

משא"כ בהיתר שנפל לאיסור יצטרך הרוב לחדש שם איסור ולזה אין כח להרוב, ואף אם מסלק שם היתר כי נבטלת ברובא אך להחיל עליה שם איסור שאינה בעצם - אין בכח הרוב. הרי לנו הכרעת האחרונים ברורה כי אין בכח הביטול להחיל שם על דבר, על כן לא מהני לבטל חוט אחד שנטווה שלא לשמה בג' חוטין אחרים. קרוב לדברים אלו נשאו ונתנו גם הגאון ר' אלחנן ווסרמן בספרו קובץ שיעורים (חולין מ"ג) וכן בשו"ת עונג יו"ט נרמזו דברים אלו.

אך עדיין יש לנו לברר את דברי התוס' בב"מ שהקשו שיחול על הבהמה המותרת שם איסור ויעשר את כל הדיר, וכן ראיית הרעק"א מסכך פסול שעל ידי ביטול נתכשר מעט הסכך הפסול.

וליישב ד' התוס' יש לעיין בעצם דבריהם הק'. דהרי בגמ' בב"מ שם איתא להדיא דטעם מדוע נפטרת כל הדיר הוא משום דעשירי וודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, היינו דאף אם יתבטל, מכל מקום קבלו חז"ל מקרא מפורש - העשירי יהיה קודש לה' - דווקא עשירי וודאי, ומה א"כ קושיית התוס' ואכן

בשיטמ"ק על אתר תירץ בשם הריטב"א דהיכא דצריך וודאי לא מהני ביטול ברוב, הגם שנתבטל ברובא - מ"מ וודאי לא מקרי, ומהא דלא יישבו כן התוס' משמע דס"ל דאף אם יתבטל מקרי וודאי ולא נכנס בכלל המיעוט של 'עשירי וודאי ולא עשירי ספק', ויש לבאר סברת התוס'.

אולי אפשר לומר בהבנת התוס' עפ"ד הגאון ר' אלחנן ווסרמן בביאור ד' התוס' במק"א, והביא שרהמב"ן והר"ג חולקים על התוס' דרק באיסור שנתערב בהיתר אמרי' דפקע כח האיסור משא"כ בהיתר שנפל לאיסור וכאמור, ובדברי התוס' ביאר דדין ביטול מועיל להעלות על המתבטל את דיני המבטל, והיינו דהתוס' ס"ל דדבר שנתערב ברוב נעשה הדבר כאילו הוא בעצמו כהרוב וזה גופא חידשה התורה בדין רוב, וא"כ לא שייך כאן עשירי וודאי ולא עשירי ספק, דהדין של ביטול ברוב מחדש דדבר שנתערב ברוב מתפשט דין הרוב על המיעוט.

אם כן אפוא ד' התוס' ברורים. דעל אף שאמרה תורה עשירי וודאי ולא עשירי ספק, הכא הבהמה היא וודאית. אך כל זאת נאמר על הדינים החלים על הבהמה, כלומר, אם לבהמה היה עד עכשיו דין היתר מחמת שנמנית אזי אם נתערבה - היות שאין אנו יודעים מי היא המותרת אזי חלים על כולם כאחד דין האסור, ע"כ לא הווי עשירי ספק. ולו היינו יודעים מי היא הבהמה היינו מוציאים אותה מן הדיר ונסתלק הספק, והיות שאין אנו יודעים, אזי מוציאה התורה את דין הבהמה מן הדיר ונעשה כל הדיר חייב במעשר.

וכן בסכך. סוכה שצילתה מרובה מחמתה כשרה בעצם, רק שיש לנו בסכך דין מעכב שהיא מחוברת לקרקע, ועל ידי הביטול מסתלקים מעליה הדינים הקודמים ונעשית כדין הרוב והווי סכך כשר.

מה שאין כן בציצית שהחוט שאינו טווי לשמה אין לו דין לעצמו - חוט שאינו טווי לשמה מותרת היא לכל דבר, ואין עליה איסור רק להחיל עליה שם מצוות ציצית אינו יכול מחמת שאינה טווייה לשמה, כיצד נחיל עליה שם? הלא סוף כל סוף ד' חוטים בעינן וליכא, כי מעולם לא חל על חוט זה שם ציצית. ומעתה מיושבים ד' התוס' טפי. דדוקא הדינים שיש על הדבר, הם שנתבטלים ברוב ונהפך להיות דינם כהרוב מה שאין כן אם אין לדבר דין לעצמו וכמו בציצית שאין לחוט זה שום דין בעצמו, כיצד נחיל עליו דין ציצית ודו"ק.

שבת היא מלועזק ורפואה קרובה לבוא

אנשי שלומנו מתאחדים בתפלה ותחנונים ובקבלות טובות לרפואת ידידינו היקר העומד לימינו בכל הזדמנות הרה"ח ר' אלעזר דוד בן רבקה העניא (מגיל) שיחי' לאוי"ט

הזקוק לרפואה שלמה ולרחמי שמים מרובים